

การพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2)

ที่มา/ความสำคัญของการพัฒนา

ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้งและอาณาเขต

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัด 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และจังหวัดยโสธร มีขนาดพื้นที่รวมกันทั้งสิ้น 31,907.74 ตารางกิโลเมตร หรือ 19,942,336 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.89 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 6.2 ของพื้นที่ประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับต่างประเทศ ระยะทาง 601 กิโลเมตร ดังนี้

จังหวัดอุบลราชธานี มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระยะทาง 361 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา ระยะทาง 67 กิโลเมตร

จังหวัดศรีสะเกษ มีอาณาเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา ระยะทาง 135 กิโลเมตร

จังหวัดอำนาจเจริญ มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระยะทาง 38 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด
และจังหวัดสุรินทร์

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับราชอาณาจักร
กัมพูชา

ลักษณะภูมิประเทศ

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีลักษณะ
ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก พื้นที่
ทางตอนเหนือเป็นที่ราบสูง ภูเขา สลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่น มีสภาพป่า
และภูเขา มีแหล่งน้ำขนาดกลางและเป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับซับซ้อนกับสันดิน
ริมน้ำ

ลักษณะภูมิอากาศ

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีลักษณะ
ภูมิอากาศร้อนเกือบตลอดปีและหนาวจัดในฤดูหนาว มีอุณหภูมิ
อยู่ระหว่าง 12.1 - 14.1 องศาเซลเซียส

ศักยภาพด้านพืชเศรษฐกิจ

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดใน
กลุ่มจังหวัดมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูกรวมกันถึง
9,707,095 ไร่ รองลงมาคือ มันสำปะหลัง 733,047 ไร่ ยางพารา 613,187 ไร่
ผลไม้ 140,836 ไร่ และอ้อย 128,470 ไร่

การเกษตรจำเพาะตามพื้นที่ผ่านการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI (Geographical Indications : GI)

GI ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

โดยทั่วไปแล้วข้าวหอมมะลิจะมีลักษณะเป็นเม็ดเรียวยาว ขาวใส และมีกลิ่นหอม เมื่อนำมาหุงหรือต้มจะมีกลิ่นหอม เหนียว และนุ่ม น่ารับประทาน ซึ่งความพิเศษของข้าวหอมมะลียุ่ที่ความหอม เพราะในข้าวหอมมะลินั้น มีสารที่มีชื่อว่า 2-Acetyl-1-Pyrroline (2AP) ซึ่งเป็นสารที่ก่อให้เกิดความหอม จึงทำให้ข้าวหอมมะลิมิเอกลักษณ์และแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับข้าวชนิดอื่น แต่ข้าวหอมมะลิจากจังหวัดอุบลราชธานีมีราคาที่สูงกว่าข้าวหอมมะลิจากจังหวัดอื่น เพราะข้าวหอมมะลิจากจังหวัดอุบลราชธานีนั้น มีความหอมและความบริสุทธิ์อันเป็นลักษณะเฉพาะและมีความโดดเด่นด้วยเหตุผล 2 ข้อ ดังนี้

1. ความได้เปรียบจากภูมิศาสตร์ท้องถิ่น

ตามที่กล่าวแล้วนั้น สารที่สร้างความหอมให้กับข้าวหอมมะลิคือ 2-Acetyl-1-Pyrroline (2AP) จากงานวิจัยของ Meijuan Li และคณะพบว่า ธาตุอาหารในดินที่ช่วยเพิ่มสาร 2AP ในข้าวหอมมะลิคือ ธาตุแมงกานีส และยังมีการวิจัยของรณชัย ช่างศรีและคณะ ระบุอีกว่านอกจากแมงกานีสแล้ว แร่ธาตุแคลเซียม ฟอสฟอรัส และ สังกะสี ก็มีผลต่อความหอมของข้าวหอมมะลิเช่นกัน บังเอิญว่าผืนดินในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีแร่ธาตุที่จำเป็นสำหรับข้าวหอมมะลิด้วยเช่นกัน จากงานวิจัยของชนิดา ครองไชย และคณะ ระบุว่าดินในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ประกอบด้วยแมงกานีส 10.15 ppm แคลเซียม 120.21 ppm สังกะสี 0.98 ppm และ

ฟอสฟอรัส 16.37 ppm ซึ่งล้วนเป็นธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับการสร้างสารความหอม 2AP โดยเฉพาะอย่างยิ่งธาตุฟอสฟอรัส งานวิจัยของชนิดาชื่อว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีธาตุฟอสฟอรัสในดินซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติสูงกว่าในจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน เมื่อเปรียบเทียบกับ จังหวัดอำนาจเจริญ ยโสธร สุรินทร์ นครราชสีมา มหาสารคาม สกลนคร และหนองคาย ซึ่งมีความเข้มข้นของฟอสฟอรัสในระดับ 6.36 ppm, 14.44 ppm, 10.48 ppm, 13.99 ppm, 12.99 ppm, 2.7 ppm, และ 3.34 ppm ตามลำดับ นอกจากนี้ งานวิจัยของรณชัยและคณะยังระบุอีกว่า ธาตุอาหารบางชนิดส่งผลเสียต่อความหอมของข้าวหอมมะลิ คือธาตุทองแดง ซึ่งตามสภาพทางภูมิศาสตร์แล้ว ดินของจังหวัดอุบลราชธานีมีธาตุทองแดงน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ กล่าวคือมีธาตุทองแดงที่มีความเข้มข้นที่ 0.32 ppm ในขณะที่จังหวัดยโสธรมีธาตุทองแดง 0.42 ppm. จังหวัดสุรินทร์มีธาตุทองแดง 0.48 ppm. จังหวัดนครราชสีมา มีธาตุทองแดง 1.31 ppm. จังหวัดมหาสารคามมีธาตุทองแดง 1.37 ppm. จังหวัดสกลนครมีธาตุทองแดง 0.75 ppm. และจังหวัดหนองคายมีธาตุทองแดง 0.83 ppm ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวหอมมะลิ โดยธรรมชาติ จึงทำให้ข้าวหอมมะลิมีความหอมและนุ่มกว่าข้าวหอมมะลิในจังหวัดอื่นในภาคอีสาน จึงทำให้ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิของจังหวัดอุบลราชธานีมีราคาสูง

2. ความบริสุทธิ์ของข้าวหอมมะลิ

วิถีชุมชนก็มีส่วนต่อคุณภาพของข้าวหอมมะลิเช่นกัน ในอดีตชาวนาในจังหวัดอุบลราชธานีมีความพิถีพิถันในการปลูกข้าวหอมมะลิ

และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าว ซึ่งมีธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับสาร 2AP ของข้าวหอมมะลิ แต่เคล็ดลับที่สำคัญก็คือการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ แม้ว่าปัจจุบันวิธีการทำเกษตรของชาวนาในจังหวัดอุบลราชธานี จะแตกต่างไปจากเดิมมาก มีการใช้เครื่องจักรและปุ๋ยเคมีมากขึ้น แต่ไม่ได้ทำให้คุณภาพข้าวหอมมะลิลดลง สาเหตุสำคัญเกิดจากการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน ซึ่งเป็นวิธีชุมชนที่ยังคงสืบทอดจนถึงปัจจุบัน ในอดีตชาวนาในจังหวัดอุบลราชธานีจะทำนาดำและเกี่ยวข้าวด้วยมือ จึงทำให้ในนาข้าวไม่มีวัชพืชและชาวนาสามารถคัดเลือกเมล็ดพันธุ์จากรวงข้าวที่สมบูรณ์ได้ และคัดแยกพันธุ์ปลอมปนออก จึงเป็นการรักษาความบริสุทธิ์ของข้าวหอมมะลิเอาไว้ได้ แม้ว่าปัจจุบันการทำนาจะแตกต่างไปจากเดิมแต่คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ไม่ได้ลดลง เนื่องจากปัจจุบันนี้ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานีได้พัฒนาและขยายเมล็ดพันธุ์ จึงทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิในจังหวัดอุบลราชธานีมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การผลิต การจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และการเข้าถึงของเกษตรกร จึงเป็นไปอย่างมีระบบ และมีคุณภาพ จึงทำให้เกษตรกรได้รับเมล็ดพันธุ์ที่ดีและมีความน่าเชื่อถือในการนำไปเพาะปลูกต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข้าวหอมมะลิจังหวัดอุบลราชธานีมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะในตลาดต่างประเทศ

ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้

ปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยจากมนุษย์มีส่วนสำคัญต่อการผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ คือ พื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้เป็นแอ่งกระทะขนาดใหญ่ มีพื้นที่ปลูกข้าวเป็นลูกคลื่น สูง ต่ำ สลับกันจากระดับน้ำทะเล 200 เมตร

เป็นดินร่วนปนทราย ในดินมีธาตุโซเดียมและซิลิกา มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การเพาะปลูกข้าวขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ลักษณะสภาพภูมิประเทศที่มีความเค็มในดิน ความแห้งแล้งของพื้นที่ พันธุ์ข้าว สภาพอากาศ ธาตุอาหารในดิน ส่งผลให้ข้าวเกิดความเครียดและหลั่งสารหอม 2-Acetyl-1-Pyrroline (2AP) ในปริมาณ 0.1-0.2 ไมโครกรัม (ณ แปลงปลูก) ซึ่งทำให้มีความหอมมากกว่าข้าวหอมมะลิที่ปลูกในพื้นที่อื่นของประเทศ อันเป็นธรรมชาติที่ส่งผลต่อข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาของมนุษย์อันมีความสำคัญต่อการผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ที่ดี ใช้วิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสม ทำคั้นนาและแบ่งพืชนาออกเป็นแปลง ๆ เพื่อเก็บกักน้ำให้พอเพียงต่อการเจริญเติบโตของข้าว มีการระบายน้ำออกในช่วงก่อนเก็บเกี่ยวข้าวประมาณ 10 วัน และเก็บเกี่ยวในระยะพลับพลึงตลอดจนมีการตากข้าว 2 - 3 วัน เพื่อลดความชื้น อันเป็นปัจจัยธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งผลต่อข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ และมีระบบการตรวจสอบย้อนกลับได้

ประวัติความเป็นมา (Story)

ทุ่งกุลาร้องไห้ เป็นทุ่งใหญ่ของภาคอีสาน มีพื้นที่อยู่ในเขต 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวนพื้นที่ทั้งสิ้น 2,107,690 ไร่ เดิมมีชื่อว่า ทุ่งหมาหลง หรือทุ่งปู่ป่าหลาน ที่ได้ชื่อว่า "ทุ่งกุลาร้องไห้" นั้น มีตำนานกล่าวว่า มีพ่อค้าชาวกุลาเดินเร่ขายสินค้าผ่านเข้ามาในทุ่งกว้างแห่งนี้ จนเมื่อล้าก็ยังไม่พ้นทุ่งกว้างแห่งนี้สักที ทุ่งนี้จึงมีชื่อว่า "ทุ่งกุลาร้องไห้"

การเพาะปลูกข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ คาดว่าเริ่มมีการนำเข้ามาปลูก หลังจากทางราชการมีการปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมมะลิและรับรองพันธุ์ในปี 2502 ในชื่อพันธุ์ "ขาวดอกมะลิ 105" ได้เริ่มดำเนินการอย่างกว้างขวางในปี 2524 โดยโครงการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าว เน้นการเปลี่ยนพันธุ์ปลูกจากข้าวเหนียวเป็นพันธุ์ข้าวเจ้า จึงทำให้ข้าวหอมมะลิมิการปลูกอย่างแพร่หลาย มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวโดยส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนพันธุ์ปลูกทุก 3 ปี เพื่อให้พันธุ์ข้าวมีความบริสุทธิ์

สภาพการปลูกข้าวหอมมะลิที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลักทำให้ปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เก็บเกี่ยวในช่วงฤดูหนาวที่มีอากาศหนาวเย็นและปราศจากฝน ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อว่าพื้นที่ที่มีน้ำ จะต้องระบายน้ำออกก่อนเก็บเกี่ยวข้าวประมาณ 10 วัน จะทำให้ผลผลิตข้าวที่เก็บเกี่ยวได้มีคุณภาพดี ข้าวสารมีเมล็ดใส และแกร่ง ข้าวสุกมีความหอมและนุ่ม รวมทั้งขบวนการแปรรูปที่ได้มาตรฐาน จึงทำให้ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้มีคุณภาพที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากข้าวหอมมะลิที่ผลิตจากแหล่งอื่น ๆ จนเป็นที่ยอมรับของผู้ค้าและผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 วิสัยทัศน์

"อุตสาหกรรมแปรรูปและเกษตรอินทรีย์ เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว
เชิงคุณภาพ การค้าชายแดนได้มาตรฐาน"

ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิ
สู่ความต้องการของตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ได้ระดับมาตรฐาน และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการธุรกิจ การค้าและเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนครบวงจรและได้มาตรฐานสากล

การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลและ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องเร่งขับเคลื่อน การดำเนินงานให้เกิดเป็น รูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อปรับทิศทางการผลิตภาคเกษตรให้สอดคล้อง สถานการณ์โลกปัจจุบันประชากรโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของความ ปลอดภัยด้านอาหาร กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสวัสดิภาพ ของผู้ผลิต การผลิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เป็นทางเลือกหนึ่งของ เกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตร ด้วยหลักธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้ ปesticide การผลิตจากการสังเคราะห์ ไม่ใช่สารเคมี ปุ๋ยเคมี ฮอร์โมน สังเคราะห์ และไม่ใช้พืชที่การดัดแปลงพันธุกรรม (GMOs) มีการจัดการ ผลผลิต และแปรรูปเพื่อรักษาสภาพและคุณภาพเกษตรอินทรีย์ในทุกขั้นตอน ในปัจจุบัน ตลาดมีความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เกิดกระแส ความตื่นตัวในการดูแลสุขภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ โดยหันมา บริโภคสินค้าที่ปลอดภัย ไม่มีสารเคมีปนเปื้อน อีกทั้งต้องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยามากขึ้น โดยได้ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2564 มีเป้าหมายในการพัฒนาคือเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 600,000 ไร่ เพิ่มจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 30,000 ราย เพิ่มสัดส่วนตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศต่อตลาดส่งออก โดยมี

สัดส่วนตลาดในประเทศไทยร้อยละ 40 ต่อตลาดส่งออกร้อยละ 60 และยกระดับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพิ่มขึ้น กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคือ การเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิ พืชเศรษฐกิจ ปศุสัตว์ และประมง ด้วยอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ มีเป้าหมายในการพัฒนาคือ จำนวนพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ที่ได้มาตรฐานเป้าหมายรวม 4 ปี ตั้งแต่ปี 2561-2564 จำนวน 1,000,000 ไร่ โดยได้กำหนดจุดยืนการพัฒนา (Positioning) คือศูนย์กลางของนวัตกรรมเกษตรแปรรูปและเกษตรอินทรีย์ (Hup of innovation for Specialized and Organic Agriculture : HI-SO Agriculture)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พบว่า การตลาด การพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตลอดจนการวางแผนการผลิตสินค้าทั้งในรูปวัตถุดิบ (ต้นทาง) และผลิตภัณฑ์แปรรูป (กลางทางและปลายทาง) เป็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาต่อยอดต่อไป เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดและพัฒนาศักยภาพการแข่งขันให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งมีประเด็นที่ยังต้องมีการพัฒนา ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนการผลิตข้าวและแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในปริมาณและคุณภาพ เน้นเกษตรอินทรีย์ โดยใช้กลยุทธ์สร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกร

2. ควรมีการสนับสนุน “ข้อมูล” องค์ความรู้ ด้านการเกษตร” และ บัญชีครัวเรือนให้กับเกษตรกร

3. ควรดำเนินการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรทางการตลาด ให้กับสินค้า ในรูปของสหกรณ์การเกษตร ของชุมชนเพื่อขยายตลาดของ สินค้าเกษตรในชุมชน โดยตั้งเป็นศูนย์บริการเกษตรกร มีการตรวจสอบ มาตรฐาน การจัดเก็บผลผลิตการเกษตร มีการคัดแยกเกรดของสินค้าเกษตร การแปรรูป การจัดจำหน่าย และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์การเกษตร พร้อมทั้งต้องมีการวิจัยและพัฒนาต่อยอดด้วย นวัตกรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกร เพื่อสนับสนุน “ธุรกิจการเกษตร” ให้มีอนาคต เพื่อให้คนรุ่นใหม่สืบทอด

ข้อมูลและแนวคิดที่ได้จากการศึกษาดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาพัฒนา ดังนี้

บริษัท อินานิวะ อุด้ง จังหวัดอาคิตะ : การผลิตที่ได้มาตรฐาน สะอาด สร้างเรื่องราว (Story) ให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ ลูกค้า ประทับใจ เห็นคุณค่าของสินค้า รู้สึกมีความผูกพัน เป็นการเล่า เรื่องราวประวัติศาสตร์ประวัติความเป็นมาอย่างน่าสนใจว่าทำไมถึง ต้องมีเฉพาးที่นี่ที่เดียวเท่านั้น เป็นการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าของ ชุมชน และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจะมีวางขายเฉพาะในพื้นที่เท่านั้น จากการศึกษา ดูงานแล้วสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีเรื่องเล่าหรือตำนานเล่าขานกันมากี่หลายเรื่องมีวิถีการกินการของ ชาวชนบท ที่มีเอกลักษณ์ไม่แพ้เรื่องราวของอุด้ง จังหวัดอาคิตะของ

ประเทศญี่ปุ่นแต่อย่างใด ทางกลุ่มเราก็มีข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี และข้าวทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งมีประวัติความเป็นมา (Story) และได้รับการรับรองการเกษตรจำเพาะตามพื้นที่ผ่านการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI (Geographical Indications : GI) แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์แต่งเป็น เรื่องให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเท่าที่ตนเอง ว่าถ้าอยากกินข้าวหอมมะลิ ที่มีความหอมและนุ่มละมุนต้องมากินที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2 เท่านั้น และต้องมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้า และพัฒนา บรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่ดึงดูดใจและมีเรื่องราวไว้ในบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นการ ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มลูกค้ารู้จักถึงคุณค่าของข้าวหอมมะลิของกลุ่ม จังหวัด โดยอาจจะทำเรื่องราวไว้ในคิวอาร์โค้ด เพื่อให้ลูกค้าสามารถอ่าน เพิ่มเติมได้ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเมืองโอคายามา : เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ ผลประโยชน์แก่ผู้ประกอบการที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาใน ประเทศได้ เช่น การให้คูปองกับผู้ประกอบการที่จะใช้เป็นส่วนลดในการซื้อ วัตถุดิบในการทำสินค้า โดยให้ผลตอบแทนเป็นระดับตามมูลค่าที่คิดว่า ประเทศจะได้รับประโยชน์จากการนำนักท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งภาครัฐเป็นผู้กำกับดูแล ควบคุมการดำเนินงานของภาคเอกชน สิ่งเหล่านี้ เป็นการ ดึงดูดการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาดูงาน ดังกล่าวทางเราสามารถที่จะนำความรู้และประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้ ได้คือ กลุ่มจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทางภาครัฐ จะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน การดำเนินการ

ด้านการท่องเที่ยว โดยภาครัฐเป็นผู้ควบคุมให้เกิดความเท่าเทียมในการให้รับผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมนั้น เช่น ภาคธุรกิจท่องเที่ยว นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ ในกลุ่มจังหวัด ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเช่นกลุ่มโฮมสเตย์ในพื้นที่ก็อาจมีส่วนลดหรือค่าเปอร์เซ็นต์เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้เพิ่มเติมได้ เป็นต้น

อಿನาโมโตะ คิโชนัน : การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้มีราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากบรรจุภัณฑ์นั้นคือ สิ่งสำคัญที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และบริการต่าง ๆ โดยสามารถใช้ Packaging ทำการตลาดแทนเราได้ สื่อสารแทนเราได้ โดยการนำเรื่องราว (Story) ของผลิตภัณฑ์มาใส่ลงในคิวอาร์โค้ดเพื่อบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจต่อลูกค้า สิ่งสำคัญคือ บรรจุภัณฑ์ที่จะนำมาใช้ต้อง สวยงาม สะดวกต่อการรับประทาน มีแนวคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่ไม่เหมือนใครและต้องเป็นที่น่าสนใจ ซึ่งจากการศึกษาดูงานพบว่า ผลิตภัณฑ์สินค้า โดยเฉพาะอาหารและขนมของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีความสวยงาม และไม่เหมือนใคร มีความใส่ใจในเรื่องความสะอาด การเน้นเรื่องราว และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่แปลกใหม่ มีคุณค่าต่อการซื้อหาเป็นของฝากของขวัญ และบรรจุภัณฑ์มีการแยกออกมาเป็นบรรจุภัณฑ์เล็ก ๆ ทำให้ราคาสินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นได้โดยไม่ต้องเพิ่มผลผลิต นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ที่ดี ยังสามารถป้องกันสินค้าที่อยู่ภายในไม่ให้เกิดความชำรุดเสียหาย และทำให้สินค้าภายในคงสภาพเดิมมากที่สุด เสียหายน้อยที่สุด บางครั้งการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า แพคเกจจิ้ง (Packaging) สวยก็อาจทำให้ลูกค้าไม่ได้สนใจว่าข้างในนั้นเป็นสินค้าอะไรแต่ซื้อเพราะ

แพคเกจจิ้ง มีเรื่องราวน่าสนใจ มีประวัติความเป็นมาของสินค้า และสามารถนำไปเป็นของฝากได้ สิ่งนี้ทำให้เห็นว่าแพคเกจจิ้งก็ช่วยเพิ่มกำไรให้เราได้เช่นกัน

สหกรณ์การเกษตรอาคิตะ : การส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้สนใจ และรักอาชีพการเกษตร

จากการศึกษาดูงานเกษตรอาคิตะ มีประเด็นด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มของสหกรณ์อาคิตะ ดังนี้

1. ระบบสหกรณ์ที่มีเครือข่ายแข็งแกร่ง และมีการวางรากฐานระบบสนับสนุนด้านการเงินแก่ภาคเกษตรที่ครบวงจรโดยให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารจัดการ และมีการทำงานเชื่อมโยงกันอย่างแน่นหนาตั้งแต่ระดับชุมชน ภูมิภาคและระดับประเทศ ทั้งด้านการผลิต การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยการผลิตในภาคเกษตร การรวบรวมผลิตผลและการบริหารจัดการตลาด โดยเฉพาะด้านการเงิน การประกันภัย และอื่น ๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร การวิจัยและพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพ และ Logistic เป็นต้น

2. การมีสถาบันการเงินที่สนับสนุนกลุ่มสหกรณ์อย่างเข้มแข็งทั้งภาคเอกชน และรัฐบาล เช่น กลุ่มธนาคารสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น - Japan Agricultural Cooperatives Bank Group หรือ JA Bank Group SHINOREN หรือ Prefectural Banking Federations of Fishery Cooperative สหกรณ์สินเชื่อระดับจังหวัด (3) RINCHUKIN Bank ธนาคารสหกรณ์กลาง/ระดับประเทศ Agriculture, Forestry and Fisheries Finance Corporation (AFC) หรือบริษัทเงินทุนเพื่อการเกษตร

ป่าไม้และประมง เป็นสถาบันการเงินเพื่อการเกษตรของรัฐบาล เพื่อให้สินเชื่อแก่เกษตรกร ด้วยเงินกู้ระยะยาว ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตร บริษัทเงินทุนเพื่อการเกษตรการมีหน่วยงานรับประกันความเสียหายของสินค้าเกษตรจากภัยธรรมชาติ ประกอบด้วย หน่วยงานรับประกันความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับจังหวัด และศูนย์รวมระดับประเทศ โดยมีกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง เป็นทั้งหน่วยงานรับประกันความเสียหายทั้งหมด

แนวความคิดที่นำมาปรับประยุกต์ใช้กับสหกรณ์การเกษตรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ดังนี้

1. โดยแนวโน้มในอนาคตเกษตรกรที่เป็นผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแต่แรงงานคนรุ่นใหม่ที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีน้อยลง ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาคาราคาถนองแรงงานภาคเกษตรเพื่อทดแทนแรงงานรุ่นเก่าจึงควรส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่สนใจและรักอาชีพการเกษตร สร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตรและเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น จัดการฝึกอบรมแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง ส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นนักขายแบบมีอาชีพ โดยเน้นช่องทางการขายแบบใหม่ เช่น การขายผ่านอินเทอร์เน็ต ออนไลน์ เป็นต้น

2. จัดให้มีการนำเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มาปรับใช้ในภาคการเกษตร เช่น การนำเครื่องหยอดข้าว เครื่องพ่นปุ๋ย โดรน เครื่องจักรด้านการเกษตรต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต และการขาย โดยรัฐจะต้องเป็นผู้สนับสนุนทั้งด้านการอบรมและสนับสนุนด้านปัจจัย

เครื่องมือการเกษตรที่เกษตรกรเข้าถึงไม่ได้เหล่านี้แทน เพื่อให้การผลิตและการจำหน่ายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ทำน้อย ได้กำไรมาก)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้จัดทำมีความคิดเห็นตรงกันว่าเราสามารถนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้จากการอบรมและการศึกษาดูงานในครั้งนี้ มีแนวความคิดที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เหมือนกับบริษัท อินานิวะ อุดัง จังหวัดอาคิตะ ที่มีเรื่องราว (Story) และมีการรับรองการเกษตรจำเพาะตามพื้นที่ผ่านการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI (Geographical Indications : GI) เพื่อให้มีสินค้าคุณภาพ และมาตรฐานไว้รองรับการเมืองท่องเที่ยวแบบเมืองโอกายามา เมื่อสินค้าเป็นที่รู้จัก มีคุณภาพน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ก็จะมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่แปลกใหม่ มีคุณค่าต่อการซื้อหา และบรรจุภัณฑ์มีการแยกออกมาบรรจุภัณฑ์เล็ก ๆ ทำให้ราคาสินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องเพิ่มผลผลิต นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ที่ดียังสามารถป้องกันสินค้าที่อยู่ภายในไม่ให้เกิดความชำรุด เสียหาย และทำให้สินค้าภายในคงสภาพเดิมมากที่สุด เสียหายน้อยที่สุด บางครั้งการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า บรรจุภัณฑ์สวยก็อาจทำให้ลูกค้าไม่ได้สนใจว่าข้างในนั้นเป็นสินค้าอะไรแต่ซื้อเพราะบรรจุภัณฑ์และสามารถนำไปเป็นของขวัญของขวัญได้ สิ่งนี้ทำให้เห็นว่าบรรจุภัณฑ์ก็ช่วยเพิ่มกำไรให้เราได้เช่นกัน และการจำหน่ายสินค้าจะต้องมีช่องทางหลายช่องทาง สร้างเป็นเครือข่ายหรือสร้างพันธมิตรขึ้นมาให้ได้เหมือนวิธีการของสหกรณ์การเกษตรอาคิตะที่มีการบูรณาการกันทุกภาคส่วน เพื่อให้มีธุรกิจการเกษตรที่มีอนาคตและมีคนรุ่นใหม่สืบทอดต่อไป

คณะผู้จัดทำ

1. นางเพชรรัตน์ สมเสนาะ หัวหน้ากลุ่ม (นักจัดการงานทั่วไป
ชำนาญการ)
กลุ่มบริหารและยุทธศาสตร์
สำนักงานประมงจังหวัดอุบลราชธานี
2. นางรัชนีกร พบบุญ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
ชำนาญการ
กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี
3. นางสาวจุฑาทิพย์ ขอสุข นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
ชำนาญการ
กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล
เพื่อการพัฒนาจังหวัด
สำนักงานจังหวัดยโสธร